

W zakładzie opieki zdrowotnej kluczowe znaczenie dla bezpieczeństwa pacjenta i personelu medycznego ma wybór właściwej metody postępowania, zapewniającej skuteczną dekontaminację tych obszarów, które stanowią zagrożenie epidemiologiczne. Promieniowanie ultrafioletowe jest częścią promieniowania elektromagnetycznego o fali długości 100 – 400 nm. Działanie promieniowania UV opiera się na reakcji fotochemicznej zachodzącej w obrębie DNA drobnoustroju i polega na absorpcji promieniowania UV-C przez struktury kwasów nukleinowych i białek cytoplazmatycznych, co w efekcie prowadzi do ich uszkodzenia. Warunkiem skuteczności tej metody jest zastosowanie odpowiedniej dla danego drobnoustroju dawki promieniowania – uszkodzenia spowodowane zbyt małą dawką uruchamiają mechanizmy naprawcze, co w efekcie może prowadzić do nasilonych mutacji. Ponadto promieniowanie UV skutecznie niszczy drobnoustroje tylko wtedy, gdy zachowane są wszystkie parametry procesu. Tymczasem, z uwagi na ich dużą zmienność, skuteczna dawka jest zależna od wielu, pozostających poza wpływem użytkownika czynników, takich jak wilgotność temperatura, cyrkulacja powietrza, czas emisji promieniowania i zużycie promiennika, indywidualna wrażliwość drobnoustroju oraz poziomu skażenia.

W przeszłości, do dezynfekcji powierzchni stosowano przede wszystkim silnie działające związki chemiczne wspomagając je działaniem lamp bakteriobójczych UV. Obecnie, dezynfekcja przy użyciu promieniowania UV (ultrafioletowe, nadfioletowe), może być z powodzeniem stosowana do dezynfekcji wody (także wg CDC /Centers for Disease Control/ w Atlancie, USA), natomiast nie jest skuteczna do dezynfekcji dużych powierzchni.

W zakresie dezynfekcji powietrza istnieje wiele czynników ograniczających skuteczność promieniowania UV. Do najważniejszych należą zmienna wilgotność i temperatura, różna wrażliwość drobnoustrojów, zmienny poziom skażenia, zmienny stopień penetracji oraz stopniowe zużycie promiennika wymagające precyzyjnego monitorowania. Ponadto wszystkie obszary pozostające w cieniu nie podlegają dezynfekcji. W praktyce, czas emisji promieniowania, czyli dawka promieniowania niezbędna do inaktywacji drobnoustrojów jest trudna do ustalenia. Najwyższe dawki promieniowania konieczne są do inaktywacji grzybów (np. *Aspergillus niger* – 330 000 $\mu\text{Ws}/\text{cm}^2$). W przypadku wirusów, dawka jest mniejsza, lecz zwiększa się jej rozpiętość (8 000 $\mu\text{Ws}/\text{cm}^2$ dla HIV, 24 000 $\mu\text{Ws}/\text{cm}^2$ dla Rotawirusa).

Uboczne efekty działania promieniowania UV obejmują szkodliwy wpływ promieni UV w stosunku do przebywających w pomieszczeniu osób, co wyklucza jego stosowanie w obecności pacjentów i personelu (wyjątkiem jest stosowanie lamp przepływowych). Zależne od ilości pochłoniętego promieniowania, biologiczne skutki oddziaływania nadfioletu powodują zmiany w obrębie skóry lub oczu. Najczęściej obserwowaną reakcją na ekspozycję jest rumień (niekiedy także oparzenia, złuszczenie się naskórka oraz zmiany nowotworowe). Promieniowanie może również uszkadzać rogówkę i spojówkę oka, a długo trwające narażenie na ekspozycję może doprowadzić do trwałych zmian (z zaćmą włącznie). Niekorzystny wpływ promieniowania UV dotyczy również powierzchni plastikowych, mebli oraz wyposażenia pomieszczeń.

WNIOSKI

Aktualnie nie ma przesłanek merytorycznych, a od 1 lipca 2005 na mocy rozporządzenia (Dz. U. 2005. 116. 985), nie ma również wymogów prawnych do stosowania promieniowania UV do dezynfekcji powierzchni i sprzętu w pomieszczeniach w obszarze medycznym. Obecnie obowiązujące Rozporządzenie Ministra Zdrowia z 10 listopada 2006 w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać pod względem fachowym i sanitarnym pomieszczenia i urządzenia zakładu opieki zdrowotnej (Dz. U. 2006; 213; 1568) nie zawiera wymogu stosowania lamp bakteriobójczych w zakładach opieki zdrowotnej.

Promieniowanie UV może być stosowane do dezynfekcji wody oraz powietrza w zakładach opieki zdrowotnej w ściśle określonych warunkach. Podczas dezynfekcji powietrza w pomieszczeniach nie należy stosować promienników podsufitowych. Jeśli zachodzi potrzeba dezynfekcji powietrza w pomieszczeniu, wskazane jest stosowanie przepływowych lamp UV o wydajności dostosowanej do jego wielkości, wyposażonych w automatyczny pomiar czasu pracy oraz filtry eliminujące ewentualne, obniżające skuteczność procesu, zanieczyszczenia powietrza. Przepływowe lampy UV mogą być stosowane w obecności przebywających w pomieszczeniu ludzi. Szczególne obszary, w których wskazane jest stosowanie takich lamp to pomieszczenia pozbawione klimatyzacji, w których wykonywane są zabiegi operacyjne, przebywają pacjenci wymagający izolacji, a także w pomieszczeniach apteki szpitalnej lub centralnej sterylizatorni wymagające podwyższonej czystości powietrza.

Mając powyższe uzasadnienie na uwadze, należy zaprzestać eksploatacji podsufitowych lamp UV z jednoczesnym zakupem odpowiedniej liczby przenośnych lamp przepływowych UV o wysokiej wydajności dostosowanej do wielkości pomieszczeń, dla celów dezynfekcji powietrza w sytuacjach szczególnych.

W imieniu Zarządu Stowarzyszenia Higieny Lecznictwa
Przewodniczący dr med .Paweł Grzesiowski